

Η ΑΓΙΑ ΓΡΑΦΗ

ΚΑΙ Η ΟΡΘΟΔΟΓΙΣΤΙΚΗ ΚΡΙΤΙΚΗ.*

Ο Κέλσος.

Παρήλθεν ἡ ἐποχή, καθ' ἣν ὁ Χριστιανισμὸς θεωρούμενος ὡς Ἰουδαϊκὴ τις αἵρεσις περιεφρονεῖτο ὑπὸ τῶν σοφῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ῥώμης. Κατενόηθη ὅτι ἡ θρησκεία τοῦ Ἐσταυρωμένου ἀπῆται τελείαν ὑπακοήν εἰς ἐκυτὴν ὡς βαθμὸς γνώσεως πολλῶ ὑψηλότερος καὶ τελειότερος, ὡς ἡ ἀπόλυτος καὶ τελεία μορφή τῆς ἀληθείας. Αἱ ἀπὸ τοῦ ἔτους 118 μέχρι τοῦ 160 δημοσιευθεῖσαι Ἀπολογίαι τοῦ Κοδράτου, Ἀριστείδου καὶ Ἰουστίνου τοῦ φιλοσόφου καὶ μάρτυρος κατέστησαν γνωστὰ οὐ μόνον τὸ περιεχόμενον τῆς θρησκείας ταύτης, ἀλλὰ καὶ τὰ δικαιώματα αὐτῆς. Ἡ δημοσιὰ μάλιστα ἐν Ῥώμῃ γενομένη συζήτησις τοῦ ἱεροῦ Ἰουστίνου μετὰ τοῦ κυνικοῦ φιλοσόφου Κρήσκαντος προσελύσασα τὴν προσοχὴν τῶν ἐθνικῶν λογίων προσέβαλε τὴν φιλοδοξίαν αὐτῶν. Ἡ ἀριστοκρατία αὕτη τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ἐπιστήμης ν' ἀποκαλυφθῇ πρὸ τῶν περικαθαρμάτων τῆς Ἰουδαίας, τῶν ἰδιωτῶν τῷ λόγῳ, πρὸ Θεοῦ ἑσταυρωμένου; Ἡ Ἑλλὰς καὶ ἡ Ῥώμη πρὸ τῆς βαρβαρίας Ἰουδαίας; Ὁ Ὀμηρὸς καὶ ὁ Πλάτων πρὸ βιβλίων ἀγνώστου ἀρχῆς καὶ καταγωγῆς! Μελέτη λοιπὸν τῶν βιβλίων ἀναγκαία, μελέτη τοῦ περιεχομένου τῆς νέας ταύτης δεισιδαιμονίας καὶ πόλεμος κατ' αὐτῆς. Ἐνῷ δὲ οἱ αἰρετικοὶ τινὰ τῶν ἱερῶν βιβλίων ἀπορρίψαντες διετήρησαν ἄλλα ὡς θεόπνευστα, οἱ ἐθνικοὶ ἄνευ διακρίσεως ἀπέρριψαν πάντα, ἐπεὶ δὴ πᾶν τὸ ἐν αὐτοῖς ἦτο ἀνθρώπινον καὶ κοσμικόν, τῆς αὐτῆς ἀρχῆς καὶ καταγωγῆς.

Τὸ δὲ πρῶτον ἐθνικὸν βιβλίον τὸ δημοσιευθὲν κατὰ τῶν ἁγίων Γραφῶν εἶνε «ὁ ἀληθὴς λόγος τοῦ Κέλσου». Πιθανὸν νὰ συνεγράφη ἐν Ῥώμῃ ἐπὶ τοῦ διωγμοῦ τοῦ Μάρκου Αὐρηλίου, νὰ ἐδημοσιεύθῃ δὲ τὸ 178. Προσβάλλει τὸν Χριστιανισμὸν ἐν τε τοῖς καθόλου καὶ καθέκαστα, τὴν ἁγίαν Γραφήν, ἐπὶ τῆς ὁποίας στηρίζεται ἡ πίστις, τὴν νέαν καὶ τὴν παλαιὰν Διαθήκην.

Μέχρι τινὸς ὁ Κέλσος κατὰ τὰς μαρτυρίας τοῦ Ὠριγένης ἐθεωρεῖτο φιλόσοφος Ἐπικούρειος. Σήμερον ὅμως θεωρεῖται ὡς ἐκλεκτικὸς πλατωνικὸς ἀνήκων εἰς τὴν μεταβατικὴν ἐκείνην σχολὴν, ἡ ὁποία προπαρεσκεύασε τὸ σύστημα τοῦ νεοπλατωνισμοῦ. Ὁ Ὠριγένης, καίτοι διαβλέπει ἐν τῷ ἀληθεῖ λόγῳ τοῦ φιλοσόφου τοῦτου στοιχεῖα πλατωνισμοῦ, σύγχει ὅμως τοῦτον πρὸς ἄλλον ὁμῶνυμον αὐτῷ, ὁπαδὸν τοῦ εὐδαιμονισμοῦ τοῦ Ἐπικούρου· ὁ βίος αὐτοῦ εἶνε ἄγνωστος· γνωρίζομεν δὲ μόνον ὅτι ἐπεσκέφθη τὴν Παλαιστίνην, Φοινίκην καὶ Αἴγυπτον, ἀνέγνωσε μετὰ πολλῆς τῆς προσοχῆς τὰ ἱερὰ βιβλία, τοὺς σιβυλλεῖους χρησμούς καὶ πολλὰ συγγράμματα Χριστιανῶν καὶ Γνωστικῶν καὶ μάλιστα τοῦ Μαρκιωνος. Δυστυχῶς δὲ τὸ σύγγραμμά αὐτοῦ δὲν περι-

εσώθη· ὅ,τι δὲ εἶνε γνωστὸν, διετήρησεν ὁ Ὠριγένης ἐν τῇ ἀναιρέσει αὐτοῦ· ὁ ἀληθὴς λόγος ἀνῆκει εἰς τοὺς χειρίστους καὶ δορυτάτους λιθέλλους τοὺς γραφέντας κατὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ· ὁ δὲ Ὠριγένης ὡμολογεῖ ὅτι ὁ ἀνὴρ ἦτο καὶ σοφὸς οὐ τῶν τυχαίων καὶ ἄγαν πεπαιδευμένος· αἱ μὲν γνώσεις αὐτοῦ ἦσαν εὐρύταται, ἡ δὲ διάνοια αὐτοῦ διὰ τὸ βάθος αὐτῆς κατέστησεν ὑπέρτερον τῶν συγχρόνων αὐτῷ λογίων.

Τὸ βιβλίον ἄρχεται ἀπὸ τινος εἰσαγωγῆς καὶ διαιρεῖται εἰς δύο μέρη. Καὶ ἐν μὲν τῷ πρώτῳ παρίσταται Ἰουδαῖος, ὅστις δι' ὑσχυρίζεται ὅτι θὰ ἀποδείξῃ ὅτι, καὶ ἂν παραδεχθῇ τις τὰς ἰδέας τοῦ λαοῦ τοῦ περὶ τοῦ Μεσσίου, ὁ Χριστιανισμὸς δὲν ἀνταποκρίνεται εἰς τὸ ἰδεώδες τοῦ Μεσσίου τῶν προφητῶν. Ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ προσβάλλει αὐτὴν τὴν περὶ τοῦ Μεσσίου ἰδέαν· ἐσκοπεῖ δὲ διὰ τοῦ μέρους τούτου ν' ἀποδείξῃ τὸ ἀδύνατον καὶ ψευδὲς τῆς νέας ταύτης θρησκείας. Ἐν τούτῳ δὲ βλέπει τις τὸν πόλεμον τοῦ λόγου κατὰ τῆς πίστεως, τοῦ ὀρθολογισμοῦ κατὰ τοῦ ὑπερφυσικοῦ καὶ τῆς ἀποκαλύψεως.

Ἄλλ' ὅτι ἐπισπάται κυρίως τὴν προσοχὴν ἡμῶν ἐν τῇ πρώτῃ ταύτῃ ἐφόδῳ τοῦ ὀρθολογισμοῦ κατὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ εἶνε τὸ ἐξῆς· ὁ Κέλσος συναισθανόμενος ὅτι στερεῖται ὅπλων καταλλήλων διὰ νὰ καταπολεμήσῃ τὸν Χριστιανισμὸν ἀναγκάζεται πῶς ν' ἀποκηρύξῃ τὸν πολυθεῖσμόν καὶ νὰ παρυστῇ μονοθεϊστής· ὥφειλεν ἐν πολλοῖς νὰ ὑποχωρήσῃ πρὸ τῆς νέας θρησκείας, νὰ θυσιάσῃ τὸ σμῆνος τῶν θεῶν, ν' ἀποδώσῃ δὲ τὸ προσῆκον σέβας εἰς θρησκείαν, ἡ ὁποία ἐπέβαλλε τὰ δόγματα αὐτῆς ἐπὶ ζητήματος, ὅπερ κατὰ τὸν Κέλσον ἦτο σαφές· στατον μετὰ τῶν ἐθνικῶν· ὁ μᾶλλον ἐκ τῶν ἀρχαίων φιλοσόφων προσεγγίσας εἰς τὸν Χριστιανισμὸν εἶνε ὁ Πλάτων· ὁ Κέλσος λοιπὸν πολεμεῖ τὸν Χριστιανισμὸν ἐν ὀνόματι τῆς πλατωνικῆς φιλοσοφίας· ὁ θεός, λέγει, τοῦ Πλάτωνος διέφερε πολλῶ τοῦ Θεοῦ τοῦ πλήθους, διότι ἦτο τὸ ὄντως ὄν. Φέρει διάφορα ὀνόματα παρὰ τοῖς Ἑλλήσι καὶ Ἰουδαίοις. «Τί σημαίνει ὅμως ἂν ὀνομάζεται Ζεὺς ἢ Ἰερχωθᾶ ἢ Ἀδωραὶ καὶ Σαβαὼθ ἢ Ἀμμωρ ἢ Χαμπαῖος;» Ὑπὸ τὰ ὀνόματα ταῦτα οἱ πάντες τὸν αὐτὸν θεὸν λατρεύουσι. Ἐννοεῖται ὅτι ὁ Ζεὺς τοῦ Ἑλληνος ὁ ἐξανθρωπισθεὶς οὗτος θεὸς ἢ ἐξιδανικευθεὶς Ἑλλήν ἦτο πολὺ διάφορος τοῦ Θεοῦ τῆς ἀγάπης τῶν Χριστιανῶν· ὁ Κέλσος ὅμως ἄλλως ἐφρονεῖ· ἐννοεῖ ὅτι ἡδύνατο νὰ παραστήσῃ τὸ πρᾶγμα οὕτω καὶ νὰ πιστευθῇ. Διὰ δὲ τῆς ὀργανικῆς ἐνότητος, τὴν ὁποίαν ὑπειστήγαγεν εἰς τὴν πολλαπλότητα τοῦ θεοῦ, ἐπίστευεν ὅτι ἡδύνατο νὰ σώσῃ τὴν ἐνότητα αὐτοῦ.

Ὁ Κέλσος λοιπὸν κατ' οὐσίαν ὡς πρὸς τὸ ἐνικαῖον τοῦ Θεοῦ συμφωνεῖ τοῖς Χριστιανοῖς. Κατὰ τὰ λοιπὰ ὅμως σημεία τῶν πεποιθήσεων αὐτοῦ ἀφίσταται. «Ὅλη ἡ πολεμικὴ αὐτοῦ δύναται νὰ περιληφθῇ ἐν ταῖς ἐπομέναις δύο ἀρχαῖς· «οἱ Χριστιανοὶ οὐδὲν νέον διδάσκουσι» οἱ δὲ πρῶτοι Ἀπόστολοι εἶχον «γνώσιν τινα τῶν συγγραμμάτων τοῦ Πλάτωνος»· ὅ,τι ἀρχαῖα ὅντα ὑπάρχει ἐν τῇ νέῃ θρησκείᾳ παρήλθεν ἐκ τοῦ Ἑλληνισμοῦ· ὅ,τι δὲ νέον φαίνεται ὅτι διδάσκει οὐδεμίαν ἀξίαν ἔχει. Πρὸς ὑποστήρι-

*) Ἰδὲ ἀριθ. 46 σελ. 903—904.

ζιν δὲ τοῦ τελευταίου τούτου διίσχυρισμοῦ αὐτοῦ ἐπιτίθεται κατὰ τῶν ἁγίων Γραφῶν.

Αἱ ἐξῆς δὲ εἶνε αἱ κυριώτεραι ἐνστάσεις τοῦ Κέλσου κατὰ ἁγίας Γραφῆς. Τὰ πρῶτα τῆς Γενέσεως κεφάλαια, ἡ διάκρισις τῶν ἡμερῶν τῆς δημιουργίας, ἡ πλάσις τοῦ ἀνθρώπου ὑπὸ τῶν χειρῶν τοῦ Θεοῦ, ἡ τῆς Εὕας ἐκ τινος πλευρᾶς τοῦ Ἀδάμ, ἡ ἀπάτη τῆς γυναικὸς διὰ τοῦ ὄφως καὶ ἡ πτώσις εἶνε μῦθοι ἢ παραμύθια γραϊδίου παριστάνοντα τὸν Θεὸν ἀναξίως τῆς οὐσίας αὐτοῦ καὶ τῶν ιδιοτήτων του.

Πῶς νὰ παραδεχθῶ, λέγει, ὅτι ὁ Θεὸς διὰ τῶν χειρῶν αὐτοῦ ἐδημιούργησε τὸν ἄνθρωπον, ὅτι ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, ὅτι ἐπλασεν ἐκ τῶν τῶν πλευρῶν τοῦ Ἀδάμ γυναῖκα, ὅτι ἔδωκεν αὐτοῖς ἐντολὴν, κατὰ τῆς ὁποίας ὄφιν τις ἐξηγέρθη, ὅστις ἐπὶ τέλους καὶ κατίσχυσε τῆς ἐντολῆς ταύτης τοῦ Θεοῦ; ἡ διήγησις αὕτη ταπεινοῖ τὸν Θεὸν πρὸ τοῦ ἀνθρώπου, ἀφοῦ δὲν ἔχει τὴν δύναμιν νὰ κάμῃ αὐτὸν νὰ ὑπακούῃ.

Ἡ ἱστορία τοῦ κατακλυσμοῦ, τῆς κιθωτοῦ, τῆς περιστερᾶς καὶ τοῦ κόρακος εἶνε μῦθοι παιδαριώδεις συντεταγμένοι κατὰ μίμησιν τῶν μύθων τοῦ Δευκαλίωνος, ὁ μῦθος τοῦ πύργου τῆς Βαβέλ ὁμοιάζει πρὸς τὸν μῦθον τοῦ Ὠτου καὶ τοῦ Ἐφιάλτου· τὸ συναξάριον τῶν Σοδόμων καὶ Γομόρρων ἀντιγραφὴ τοῦ μύθου τοῦ Φαέθωνος· Χλευάζει τὴν ἐχθρὰν τοῦ Κάιν καὶ Ἀβελ, τοῦ Ἡσαῦ καὶ τοῦ Ἰακώβ πρὸς πλουτισμὸν αὐτοῦ παρὰ τῷ Λάβαν τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἰωνᾶ καὶ τοῦ Δανιήλ· οὕτω λοιπὸν ἐν τῷ πρώτῳ κατὰ τῆς Ἀγ. Γραφῆς βιβλίῳ τοῦ Κέλσου ἀπαντῶμεν τὰς κυριώτερας ἐνστάσεις, τὰς ὁποίας ἀκούομεν καὶ σήμερον ἐπαναλαμβάνομενας κατὰ τῆς Γενέσεως.

Βιαιότερον ὅμως ἐπιπίπτει κατὰ τῆς Κ. Δ. Παραμορφώνει τὴν ἱστορίαν τοῦ θεανθρώπου μέχρι τοῦ γελοίου.

Μύθον τινα σκανδαλώδη στρατιώτου τινὸς περὶ τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ περιαδόμενον μεταξὺ τῶν Ἰουδαίων δανείζεται παρ' αὐτῶν καὶ διατυπώνει ὡς γεγονός. Εἰς τοιαύτας αἰέποτε ψευδεῖς διαδόσεις καὶ φήμας καταφεύγουσιν οἱ ἐχθροὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ νομίζοντες ὅτι τὸ ψεῦδος δύναται νὰ κατισχύσῃ τῆς ἀληθείας. Ὁ σύζυγος τῆς μητρὸς τοῦ Ἰησοῦ μαθὼν τὸ γεγονός ἀπέπεμψεν αὐτὴν περιερχομένην δὲ ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν ἐγέννησε τέλος τὸν Ἰησοῦν. Τὸ τέκνον εὗρέθη κατὰ πρῶτον ἐν μεγίστῃ ἀπορίᾳ ὑποχρεωθὲν νὰ καταφύγῃ εἰς Αἴγυπτον καὶ νὰ ἐργάζεται ἐπὶ μισθῷ πρὸς ζωάρκειαν αὐτοῦ. Ἐκεῖ ἔμαθεν ὅτι παρὰ τισιν ἐδιδάσκειτο ἡ μαγεία· προσελθὼν αὐτοῖς καὶ σπουδάζας ἀπῆρεν εἰς Ἰουδαίαν· ὡς βλέπομεν. ὁ μῦθος τῆς ἀνά τὰς Ἰνδίας περιουσίας αὐτοῦ δὲν εἶχεν ἀκόμη χαλκευθῇ, οὐδὲ εἶχε συνταχθῇ ὁ ὁρμαθὸς ἐκεῖνος τῶν Ἀποκρύφων Εὐαγγελίων, ἐν τοῖς ὁποίοις ἐμορφώθη ὁ μυθικός ἐκεῖνος κύκλος.

Ἡ δύναμις τῆς τέχνης του τοσούτου ἐγωϊσμοῦ ἐπλήρωσεν αὐτὸν ὥστε νὰ κηρύξῃ ἐκυτὸν Θεόν. Καὶ ὅμως ἡ γέννησις του καὶ ὁ παιδικὸς βίος του πᾶν ἄλλο ἀπο-

δεικνύουσιν ἢ τοῦτο· ὁ Θεὸς δὲν φοβεῖται τὸν θάνατον καὶ δὲν ὑποβάλλεται εἰς φυγὴν.

Ἄν τῷ ὄντι ἦτο υἱὸς Θεοῦ, ὁ Πατὴρ του θὰ ἠδύνατο νὰ σώσῃ αὐτὸν τῶν ἐχθρῶν του ἐν Ἰουδαίᾳ, χωρὶς νὰ ὑποχρεωθῇ νὰ καταφύγῃ εἰς Αἴγυπτον διὰ νὰ κρυβῇ. Πᾶσαι ἄρα οἱ περὶ ὑπερφυσικῆς γεννήσεως διγήσεις εἶνε μυθώδεις, αἱ ὁποῖαι ἔχουσι τόσην ἀξιοπιστίαν, ὅσην καὶ αἱ περὶ Περσέως, Ἀμφίωνος, Αἰακοῦ καὶ Μίνωος.

Ὁ ἀρχηγὸς λοιπὸν τῶν νεωτέρων ὀρθολογιστῶν τῶν τῆς μυθικῆς σχολῆς λεγομένων εἶνε ὁ Κέλσος. Κρίμα τῇ ἀληθείᾳ διότι ὁ στέφανος τῆς δόξης τῶν Ῥενάν καὶ Στράους ἀποβάλλει ἐκ τῆς αἵγλης του.

Εἰς ἄλλα γεγονότα τοῦ βίου του θεανθρώπου ὁ Κέλσος ἀναφανδὸν ὑποβάλλει τὴν ἀπάτην. Ἐπιμένετε, λέγει, ὅτι ἐν τῷ βαπτίσματι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον κατήλθεν ἐν εἶδει περιστερᾶς. Ποῖαν ὅμως ἀπόδειξιν προσάλλετε τοῦ θαύματος τούτου; Ποῖον ἀξιόπιστον πρόσωπον εἶνε μάρτυς αὐτοῦ; Ποῖος ἤκουσε τὴν φωνὴν τοῦ Θεοῦ, διὰ τῆς ὁποίας ἀνεκρύχθη υἱὸς του Θεοῦ; Ὑμεῖς, Ὑμεῖς μόνον καὶ εἰς φίλος τῶν ὑμετέρων καταδικασθεὶς εἰς θάνατον· ὁ συγγραφεὺς τοῦ ἀλληθοῦς λόγου καὶ ὡς πρὸς τὸ σύστημα τῆς ἀπάτης καθίσταται ὁ πρόδρομος τῆς μετὰ ταῦτα ἀπὸ τοῦ Reimarus κατὰ τὸν 17^{ον} αἰῶνα Ῥουσώ καὶ Βολταίρου τελειοποιηθείσης σχολῆς τῆς ἀπάτης.

(Ἀκολουθεῖ).

HOMO VETUS.

Η ΑΘΗΝΑΪΣ.*

Ἄλλ' ὑπάρχει διαθήκη, ὡς λέγετε, ἐπανελάσεν ἡ Πουλχερία· φρονεῖς λοιπὸν δίκαιον τὸ νὰ ζητῆς ν' ανατρέψῃς τὴν τελευταίαν θέλησιν τοῦ πατρός σου, ἀκυρῶσα τὴν διαθήκην του; Ἐπειδὴ ὁ πατὴρ μου ἦτο δίκαιος, Μεγαλειοτάτη, καὶ μετὰ ἡγάπα περιπαθὸς, ἀπῆντησεν ἡ νέα, φρονῶ ὅτι ποτὲ ἐκουσίως δὲν ἠδύνατο νὰ κάμῃ τοιαύτην ἀπόφασιν, ὥστε νὰ με ἐξώσῃ τῆς ἀναλογίας μου ἀπὸ τὴν πατρικὴν μου περιουσίαν. Δὲν νομίζω λοιπὸν νὰ ἀντιπράττω εἰς τὴν πατρικὴν θέλησιν, ἐὰν ζητῶ τὴν ἀκύρωσιν τῆς διαθήκης.

Θέλομεν σκεθῇ περὶ τῆς αἰτιήσεώς σας ταύτης, ἀγαπηταῖ μοι κυρία, καὶ θέλει σὰς ἀποδοθῇ δίκαιον, εἴπῃ ἡ βασίλισσα. Ὅταν αἱ δύο γυναῖκες, προσκυνήσασαι με σέβας τὴν βασίλισσαν, ἀπεμακρύνθησαν ἀξιοπρεπῶς, ἡ Πουλχερία, καλέσασα ἓνα τῶν διαγγελέων τῆς, ὡμίλησεν εἰς τὸ οὖς αὐτοῦ μυστικῶς ὀλίγα λόγια, καὶ οὗτος ἐξῆλθεν ἀμέσως ἀπὸ τὴν αἰθουσαν τῶν ἀκροάσεων.

Ἦτο βαθεῖα νύξ. Ὁ ποδοβολητὸς καὶ ὁ θόρυβος τῶν ἐξερχομένων καὶ εἰσερχομένων εἰς τὸ αὐτοκρατορικὸν παλάτιον, εἶχεν ἤδη ἐντελῶς καταπαύσει, ἡ δὲ Ἀθηναῖς, ἥτις εἶχεν ὀδνηθῇ μετὰ τῆς θείας τῆς

*) Ἱεζ. ἀριθ. 46, σελ. 904--907.